

4. Про розмежування земель державної та комунальної власності : Закон України від 05.02.2004 р. № 1457-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 35. С. 411.

5. Спасибо-Фатєєва І.В. Питання управління державною і комунальною власністю. *Підприємництво, господарство і право*. 1999. № 10. С. 340.

6. Борденюк В. Зміст права комунальної власності. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 1. С. 91-98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaru_2015_1_16 (дата звернення: 15.11.2018).

7. Про затвердження Положення про основні засади управління об'єктами спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Закарпатської області (обласної комунальної власності): Рішення Закарпатської обласної ради від 4 листопада 2011 року № 326. URL: http://zakarp.at-rada.gov.ua/docs/rishennya/6/7_sesion/rish_326.pdf (дата звернення: 28.12.2018).

8. Рішення Чернігівської обласної ради від 4 жовтня 2018 року № 47-15/VII «Про надання згоди на прийняття до спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Чернігівської області земельної ділянки» URL: <https://chor.gov.ua/component/k2/item/7444-pro-nadannia-zhody-na-priyniatia-do-spilnoi-vlasnosti-terytorial> (дата звернення: 11.12.2018).

9. Організаційні засади функціонування місцевого самоврядування в Україні: монографія / за заг. ред. Ю.О. Куца. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2004. 180 с.

10. Харитоновна О.І. До питання про характеристику права державної власності. *Актуальні проблеми держави і права*. С. 253-259. URL: <http://www.apdp.in.ua/v33/49.pdf> (дата звернення: 17.10.2018).

ПРИНЦИПИ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Карабін Т.О.,

д.ю.н., проф.,

*завідувачка кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права ДВНЗ «УжНУ»*

Правове регулювання адміністративної діяльності у сфері публічних закупівель стрімко розвивається в сучасній Україні. Такий розвиток зумовлений, з одного боку, загальною метою впровадження пу-

блічних закупівель – забезпечення громадян товарами та послугами найвищої якості в рамках належної соціально-економічної політики держави, підтримка справедливих умов праці та забезпечення економічних можливостей для груп, що знаходяться в несприятливому становищі¹. Це здійснюється через запровадження ефективного та прозорого здійснення закупівель, створення конкурентного середовища у сфері публічних закупівель та зменшення корупційних ризиків при здійсненні закупівель за бюджетні кошти.

У відповідності до положень статті 5 закону «Про публічні закупівлі» закупівлі здійснюються за такими принципами:

- 1) добросовісна конкуренція серед учасників;
- 2) максимальна економія, ефективність та пропорційність;
- 3) відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель;
- 4) недискримінація учасників та рівне ставлення до них;
- 5) об'єктивне та неупереджене визначення переможця процедури закупівлі;
- 6) запобігання корупційним діям і зловживанням.

Практичне значення відповідних принципів зростає, вони не тільки мають значення для правильного розуміння змісту норм, але і застосовуються судами при винесенні рішень у справах (Постанова Верховного Суду у Справі № 902/347/20 від 20.05.2021 р.)

Розуміння *принципу добросовісної конкуренції* серед учасників публічних закупівель спирається на положення закону «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 № 236/96-ВР, який визначає, що недобросовісною конкуренцією є будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності. Тобто сутність добросовісної конкуренції проявляється у будь-яких діях у конкуренції, що не суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності. Тому і сам алгоритм проведення торгів спрямований на досягнення конкурентного середовища (винятком є переговорна процедура закупівлі, що застосовується у виняткових випадках).

З метою забезпечення принципу добросовісної конкуренції важливими є законодавче визначення аномально низьких цін тендерних

¹ Sue Arrowsmith. Horizontal policies in public procurement: a taxonomy. *Journal of public procurement*, volume 10, issue 2. 2010, 149-186 (с. 150). Muñoz Jaime Rodríguez-Arana. *The principles of the global law of public procurement*. A&C – Revista de Direito Administrativo & Constitucional, Belo Horizonte, ano 16, n. 65, p. 13-37, jul./set. 2016. DOI: 10.21056/aec.v16i65.260. URL: https://www.researchgate.net/publication/312380724_The_principles_of_the_global_law_of_public_procurement

пропозицій, які є меншими на 40 або більше відсотків від середньоарифметичного значення ціни тендерних пропозицій інших учасників на початковому етапі аукціону, або є меншою на 30 або більше відсотків від наступної ціни тендерної пропозиції за результатами проведеного електронного аукціону. Відповідно для необґрунтованого подання учасниками тендерних пропозицій з аномально низькими цінами законодавець встановив обов'язок учасника, який надав найбільш економічно вигідну тендерну пропозицію, що є аномально низькою, надати обґрунтування щодо цін товарів, робіт чи послуг.

Втілення *принципу максимальної економії та ефективності* веде до здійснення закупівель з мінімально можливими витратами і досягати максимального кінцевого результату проведення процедур. Свідченням ефективності закупівель, зрештою, є забезпечення повною мірою суспільних потреб і раціональне використання бюджетних коштів внаслідок реалізації таких замовлень¹.

Реалізація принципу ефективності знаходить відображення у можливості оголошення закупівлі, у якій братиметься до уваги не тільки ціна пропозиції, але й інші фактори (зокрема, гарантійний період, споживання енергії, технічне обслуговування, утилізація товару тощо). Для таких закупівель визначаються додаткові (нецінові) критерії оцінки пропозиції, які мають суттєве значення, тому законодавчо врегульовується вартість життєвого циклу (ч. 1 ст. 1 закону «Про публічні закупівлі»), як сукупності вартості предмета закупівлі або його частини (лота) та інших витрат, які нестиме безпосередньо замовник під час використання, обслуговування та припинення використання предмета закупівлі. Вартість життєвого циклу може виступати як самостійний критерій оцінки пропозицій, так і в сукупності з іншим критерієм – ціною.

Принцип пропорційності є загальним принципом права, що спрямований на забезпечення балансу приватних і публічних інтересів, відповідно до якого цілі обмежень прав мають бути істотними, а засоби їх досягнення обґрунтованими і мінімально обтяжливими для осіб, чії права обмежують. Він також ставить вимогу, щоб право однієї особи було урівноважене з іншими визнаними правами та інтересами.

Принцип відкритості та прозорості проведення публічних закупівель передбачає відкритість і прозорість інформації в сфері закупі-

¹ Яременко С., Шатковський О. Коментарі до законодавства України про державні закупівлі. Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС. URL: <http://www.mvk.if.ua/uploads/files/dz210415-5.pdf>

вель, вільний і безоплатний доступ до такої інформації, а також повноту та достовірність відповідної інформації².

Замовники забезпечують вільний доступ усіх учасників до інформації про закупівлю. В Україні діє веб-портал Уповноваженого органу з питань закупівель (Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України), який є онлайн-сервісом для створення, зберігання, оприлюднення всієї інформації про закупівлі, проведення електронного аукціону, автоматичного обміну інформацією і документами та користування сервісами з автоматичним обміном інформацією, доступ до якого здійснюється за допомогою мережі Інтернет. Таким веб-порталом з питань закупівель визначена інформаційно-телекомунікаційна система «PROZORRO» за адресою в мережі Інтернет: www.prozorro.gov.ua (Наказ Мінеконом, торгівлі та с. «Про веб-портал Уповноваженого органу з питань закупівель» від 07.04.2020 № 648). Вимоги до функціонування електронної системи закупівель врегульовано Порядком функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України № 166 від 24.02.2016 року.

Відповідно до ч. 6 статті 10 закону «Про публічні послуги» доступ до інформації, оприлюдненої в електронній системі закупівель, є безоплатним та вільним. Інформацію про закупівлю розміщують в електронній системі закупівель через авторизовані електронні майданчики.

Принцип недискримінації учасників та рівного ставлення до них означає заборону необґрунтованого відмінного ставлення, що виражено у встановленні розрізень, винятків, обмежень чи переваг до учасників закупівель, які знаходяться в однаковій ситуації. Законодавчо закріплено, що електронна система закупівель повинна бути загальнодоступною та гарантувати недискримінацію, рівні права під час реєстрації всім заінтересованим особам та рівний доступ до інформації всім особам. Замовники не мають права встановлювати жодних дискримінаційних вимог до учасників. Учасники (резиденти та нерезиденти) всіх форм власності та організаційно-правових форм беруть участь у процедурах закупівель та спрощених закупівлях на рівних умовах.

Принцип об'єктивного та неупередженого визначення переможця процедури закупівлі чи спрощеної закупівлі полягає в ретельному та повному розгляді пропозицій учасників закупівель за законодавчими

² Бондаренко В. А., Пустова Н. О. Характеристика принципів адміністративних процедур публічних закупівель. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. №4. 2016. С. 154

вимогами. Процедура розгляду конкурсної пропозиції має на меті унеможливити відхилення пропозиції учасника з будь-яких суб'єктивних причин, не пов'язаних зі здійсненням закупівлі.

Принцип запобігання корупційним діям і зловживанням забезпечується обмеженням можливості участі в процедурах закупівель юридичних осіб, відомості про яких внесено до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, та фізичних осіб чи фізичних осіб-підприємців, а також службових чи посадових учасників, уповноважених представляти інтереси цих учасників під час проведення процедури закупівлі, яких було притягнуто згідно із законом до відповідальності за вчинення корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією. Крім того, визначення або призначення уповноваженої особи не повинно створювати конфлікт між інтересами замовника та учасника чи між інтересами учасників процедури закупівлі, наявність якого може вплинути на об'єктивність і неупередженість ухвалення рішень. Також забороняється зловживання правами, у тому числі правом на оскарження рішень, дії чи бездіяльності замовника.

Проте, процедура публічних закупівель не позбавлена окремих корупційних ризиків¹. Зокрема, низка дискреційних повноважень під час планування закупівель, формування тендерної документації, розгляду тендерних пропозицій може створити умови для поширення корупційних практик, оскільки саме замовник достовірно може визначити потребу в окремих товарах, деталізувати технічні, якісні та кількісні характеристики предмета закупівлі, визначити вимоги до постачальників, а також умови договору.

¹ Типові корупційні ризики у публічних закупівлях. Стратегічний аналіз Національного агентства із запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/Typovi-koruptsijni-ryzyky-v-publichnyh-zakupivlyah-1.pdf?fbclid=IwAR0usAJNZa-6RTeFvVQPs1gRLa4wYHC3Y1xWs0LvCA1OX0MjP4XyGK8i0a8>